

**«Διδακτικές πρακτικές εμπλουτισμένης διδασκαλίας
στα φιλολογικά μαθήματα»**

ΗΜΕΡΙΔΑ 17.4.2019 - 4^ο ΠΕΚΕΣ Αττικής

**Δύο διδακτικές προτάσεις
για τα Νέα Ελληνικά
Α΄ ΕΠΑ.Λ.**

Χατζηκυριάκου Ευθυμία
Φιλολόγος
1^{ου} ΕΠΑ.Λ. Σιβιτανιδείου

Αρχικές διαπιστώσεις

- Οι μαθητές του ΕΠΑ.Λ. σπανίως έχουν καλή σχέση με τη γραφή.
- Αδυναμία στην έκφραση, φτωχό λεξιλόγιο, άγνοια θεμελιακών για την παραγωγή λόγου εννοιών αποτελούν ως επί το πλείστον τα χαρακτηριστικά των γραπτών που συλλέγουμε.

Τα δεδομένα

Οι αδυναμίες αυτές σε συνδυασμό με

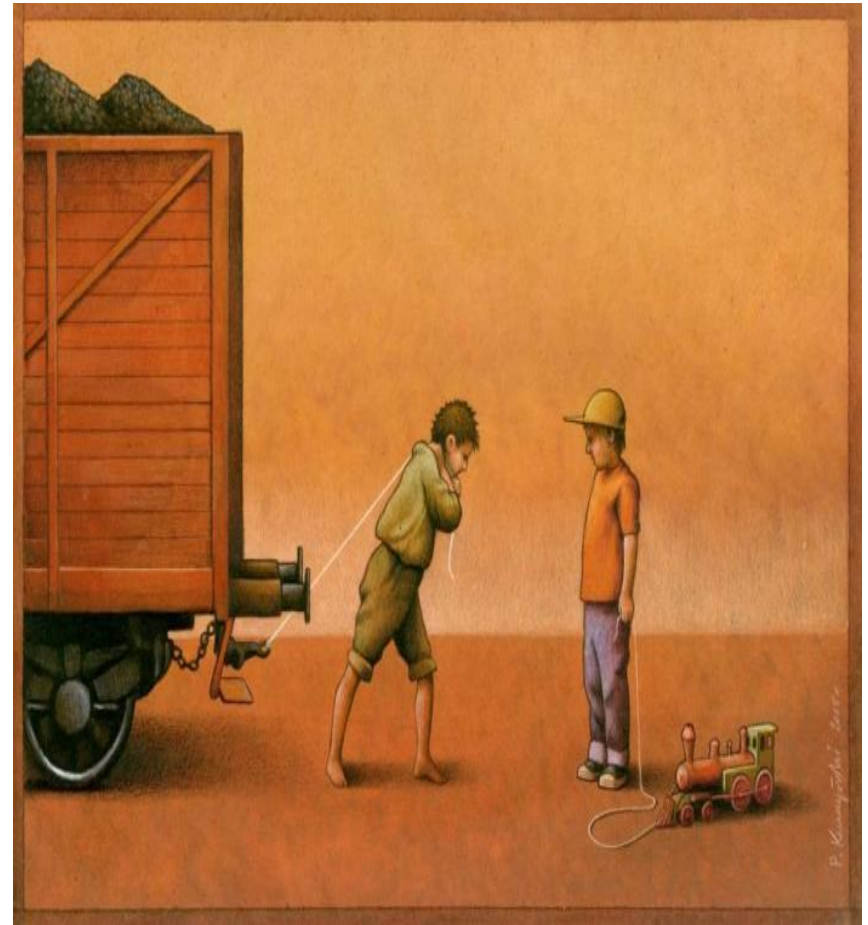
- τις μαθησιακές δυσκολίες που ενίοτε είναι σοβαρές και, συνήθως,
- ένα ιστορικό σχολικής αποτυχίας από το Δημοτικό και το Γυμνάσιο, οδηγούν σε επίμονη άρνηση συγγραφής κειμένων ή σε πενιχρά αποτελέσματα.

Το σκεπτικό του σχεδιασμού

Αναζητώντας το πλαίσιο που θα κινητοποιήσει τους μαθητές συνυπολογίζουμε τα εξής:

- Θα ήθελαν να τους εκπλήξουμε ευχάριστα, αν και είναι σχεδόν πεπεισμένοι ότι δεν θα το κάνουμε! Επομένως, σχεδιάζουμε κάτι που θα ξεφεύγει από τη ρουτίνα.
- Τους ενισχύουμε ώστε να φέρουν στην τάξη τις αρχές, τις αξίες, τις γνώσεις και τα ενδιαφέροντά τους, να μιλήσουν για συναισθήματα, ανάγκες και επιδιώξεις, να γράψουν βιωματικά.

Αξιοποιώντας τα δεδομένα

Λαμβάνουμε υπόψη:

- την καθημερινή για τα παιδιά συνήθεια της επικοινωνίας με τον κόσμο μέσω της ψηφιακής τεχνολογίας: η κινούμενη εικόνα οδήγησε στην επιλογή της πρώτης διδακτικής πρότασης.
- την ανάγκη τους να μοιραστούν, να τους δοθεί βήμα ώστε να εκφράσουν όσα σκέφτονται, μιλώντας εν τέλει για τον εαυτό τους: η δεύτερη διδακτική πρόταση αποτελεί ιδανική αφορμή, αφού περιλαμβάνει τις σκέψεις ενός έφηβου πρόσφυγα.

Πρώτη διδακτική πρόταση

- Προβολή ταινίας μικρού μήκους με τίτλο «Το δώρο», που με ευαισθησία προσεγγίζει το θέμα της διαφορετικότητας.
- Παραγωγή καθοδηγούμενου γραπτού λόγου, με τη μορφή αφήγησης.

Παραγωγή λόγου

«Το δώρο»

Γράψτε την ιστορία που αφηγείται η ταινία, δίνοντας τη δική σας οπτική.

Λάβετε υπόψη τα ακόλουθα ερωτήματα:

1. Ποιος είναι ο κεντρικός ήρωας; Δώστε του ένα όνομα.
2. Ποια νομίζετε ότι είναι τα στοιχεία του χαρακτήρα του;
3. Τι του αρέσει να κάνει περισσότερο;
4. Ποιες είναι οι ανάγκες του;
5. Με ποιον τρόπο καλύπτει τις επιθυμίες του;
6. Πώς αντιδρά ο ήρωας αρχικά στο απρόσμενο δώρο που δέχεται; Γιατί;
7. Τι τον κάνει να αλλάξει γνώμη;
8. Πώς εξελίσσεται η ιστορία;
9. Νομίζετε ότι άλλαξε κάτι στη ζωή του κεντρικού ήρωα; Τι είναι αυτό;
10. Πώς θα είναι η ζωή του από τη μέρα αυτή και μετά; Φανταστείτε την εξέλιξη και δώστε το δικό σας τέλος...

Αποτελέσματα εγχειρήματος

- Πολύ θετική ανταπόκριση των μαθητών: έγραψαν με προσήλωση και σοβαρότητα όλοι ανεξαιρέτως, ακόμη και οι πιο «αδύναμοι».
- Πρώτη φορά πήραμε τόσο πλούσια σε ιδέες και μεγάλα σε έκταση γραπτά.

Δείγματα γραφής

Όταν ο Κώστας έβλεπε τον σκύλο με τόση χαρά –παρόλο που είχε χάσει το ένα του πόδι– να προσπαθεί να παίξει και να τρέχει κι όλο να πέφτει, αλλά να ξανασηκώνεται, θυμήθηκε τον «ξεχασμένο στις οθόνες» εαυτό του... Κανείς δεν τον ήθελε, επειδή ήταν «μη φυσιολογικός»! Σκέφτηκε πως ο σκύλος του τον έχει ανάγκη κι ας ήταν «διαφορετικός»!

Δείγματα γραφής

Το σκυλάκι είναι ο πρωταγωνιστής του έργου..., αυτά που χρειάζεται είναι: σημασία, νάζια, παιχνίδια. Όταν ο ανάπηρος έφηβος είδε το πόδι του κουταβιού, αντιλήφθηκε ότι έχουν μια ομοιότητα που τους συνδέει. Η ιστορία εξελίσσεται πολύ ωραία, γιατί γίνονται φίλοι και καλύπτουν ο ένας τις ανάγκες του άλλου. Η ζωή του παιδιού άλλαξε μ' αυτή τη φιλία, επειδή σκέφτηκε κάποια πράγματα και έβαλε κάποιες άλλες προτεραιότητες.

Το κεντρικό πρόσωπο της ιστορίας είναι το αγόρι της πρώτης σκηνής, ο Μιχάλης. ...Όταν υποκύπτει στην τόση ενέργεια του σκυλιού, επανέρχεται στη «φυσιολογική ζωή», που είχε χάσει, λόγω του εθισμού του στα βιντεοπαιχνίδια. Τώρα μπορεί να έχει κάποιον δίπλα του, να νιώθει όμορφα, να αισθάνεται την παρηγοριά και την εμπιστοσύνη της συντροφιάς.

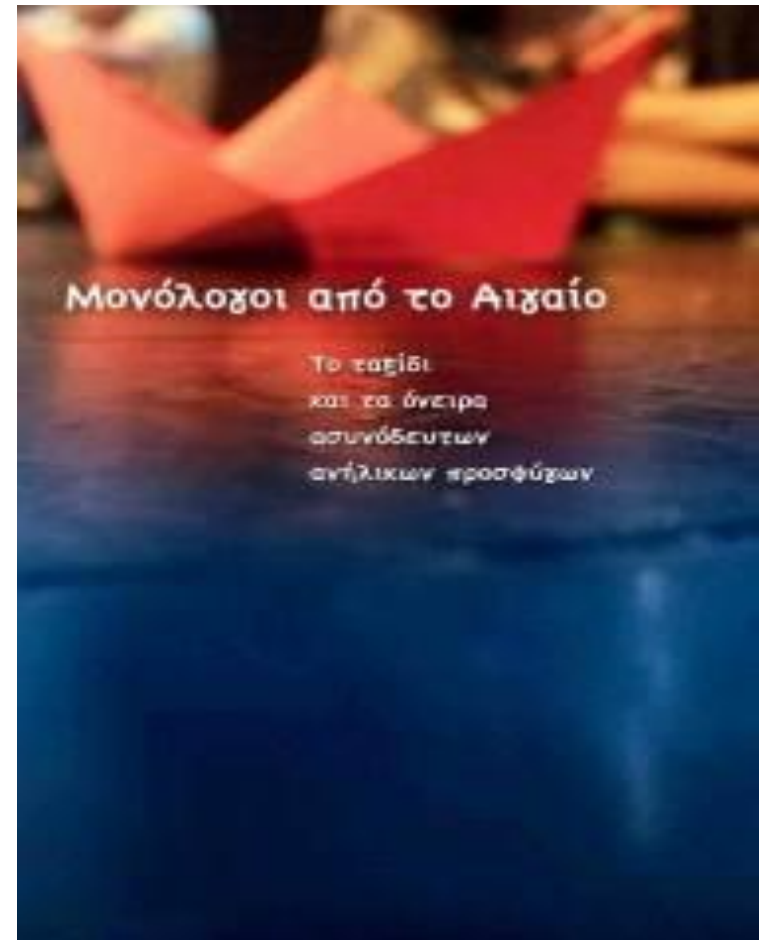
Δείγματα γραφής

Ο Ζακ κατάλαβε ότι το ζώο μπορούσε να του προσφέρει ό,τι είχε ανάγκη: παρέα. Από τη μέρα εκείνη θα έχει περισσότερη αυτοπεποίθηση, θα έχει ένα νόημα η ζωή του. Στη συνέχεια θα βρει το θάρρος να κάνει κι άλλους φίλους, αφού κατάλαβε πως είναι σαν τους άλλους, ένας άνθρωπος με την ανάγκη της συντροφικότητας.

Το παιδί σηκώθηκε επιτέλους από τον καναπέ, γιατί κατάλαβε ότι και να σου λείπει κάτι, δεν το βάζεις κάτω. Αυτό ήταν το πρώτο βήμα της νέας του ζωής. Η σκέψη του άλλαξε και έτσι άλλαξε και η ζωή του, έπαψε να περιορίζεται σε μια οθόνη... Προσφέροντας στο σκυλάκι ένα σπιτικό και την παρέα του, έδωσε στον εαυτό του την ευκαιρία να ζήσει ξανά...

Δεύτερη διδακτική πρόταση

- Το γράμμα του Σαρβάρ από το βιβλίο «Μονόλογοι από το Αιγαίο».
- Επεξεργασία μέσω της θεατρικής τεχνικής «Ρόλος στον τοίχο».
- Παραγωγή γραπτού λόγου: επιστολή στον Σαρβάρ.
- Σύνθεση των κύριων σημείων σε μια κοινή επιστολή υπογεγραμμένη από όλους τους μαθητές.

Μονόλογοι από το Αιγαίο

- Το βιβλίο «**Μονόλογοι από το Αιγαίο**» αποτελεί συλλογή 28 μαρτυριών ασυνόδευτων ανήλικων προσφύγων. Τα παιδιά αυτά, που διαμένουν σε ξενώνες φιλοξενίας, αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους και έφτασαν μόνα τους στην Ελλάδα, διασχίζοντας το Αιγαίο.
- Οι «Μονόλογοι από το Αιγαίο» είναι το αποτέλεσμα κύκλου θεατρικών βιωματικών εργαστηρίων, που υλοποιήθηκαν από τον **Απρίλιο έως τον Ιούλιο του 2016**, ως δράση του προγράμματος ευαισθητοποίησης για τα ανθρώπινα δικαιώματα και για ζητήματα προσφύγων «**Κι αν ήσουν εσύ;**». Το πρόγραμμα υλοποιείται από το Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση και την Ύπατη Αρμοστέία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, είναι εγκεκριμένο από το Υπουργείο Παιδείας και πιστοποιημένο από τον IDEA - Διεθνής Οργανισμός για το Θέατρο στην Εκπαίδευση.
- Στόχος της δράσης «Μονόλογοι από το Αιγαίο» ήταν να καταγραφούν όχι μόνο οι δυσκολίες που βίωσαν και βιώνουν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι πρόσφυγες αλλά και όσα αγαπούν, όσα ελπίζουν κι ονειρεύονται.

Το γράμμα του Σαρβάρ

Σαρβάρ

Το όνομά μου είναι Σαρβάρ, είμαι 16 χρονών, από το Αφγανιστάν.

Αγαπώ το φθινόπωρο επειδή τα φύλλα των δέντρων παίρνουν ωραία χρώματα, αν και το αγαπημένο μου χρώμα είναι το χαλάζιο του ουρανού. Μου αρέσει να παρατηρώ τα δέντρα, γιατί μου θυμίζουν τη ζωή μου και την οικογένειά μου. Δέντρα ψηλά και με πολλούς καρπούς μου φέρνουν στο νου εικόνες της καλής ζωής που είχα όταν ήμουν μικρός. Μου φέρνουν στο νου και τη γέννηση της αδερφής μου που χάρισε καινούριο φως στο σπίτι μας. Δέντρα ξερά και χωρίς φύλλα μου θυμίζουν δύσκολες στιγμές απώλειας, που έγιναν αιτία να μαραθεί αυτή η οικογένεια.

Λόγω του πολέμου αναγκάστηκα να εγκαταλείψω την πατρίδα μου και να έρθω στην Ευρώπη. Πίσω στο Αφγανιστάν δεν μπορούσα να κάνω τίποτα. Δεν μπορούσα να πάω σχολείο όπως εσείς. Δεν μπορούσα ούτε μπάλα να παίξω, ούτε σε αθλητικές δραστηριότητες να συμμετέχω, ούτε τίποτα...

Τώρα βρίσκομαι στην Ελλάδα και το πρώτο πράγμα που σκέφτομαι όταν ξυπνάω το πρωί είναι ένα καλύτερο μέλλον. Φαντάζομαι ότι σε επτά χρόνια από σήμερα θα βρίσκομαι στην Αυστρία. Θα έχω πάρει άσυλο και θα σπουδάσω. Συγχρόνως θα δουλεύω σαν ράφτης με καλό μισθό. Θα τελειώσω το πανεπιστήμιο και θα είμαι δικηγόρος. Την ημέρα που θα αποφοιτήσω θα δείξω το δίπλωμά μου στους γονείς μου και θα τους κάνω περήφανους. Τα αδέρφια μου θα σπουδάσουν κι αυτά για να γίνουν επιτυχημένοι άνθρωποι. Θα τα βοηθήσω εγώ να τα καταφέρουν. Φαντάζομαι ότι κάποτε θα μπορέσω να πάω διακοπές στο Ιράν και το Αφγανιστάν, και έτσι θα δω τους φίλους και τους συγγενείς μου που ζουν ακόμη εκεί.

Σας ζητάω λοιπόν να μην με βλέπετε μόνο σαν Αφγανό πρόσφυγα, αλλά να με δεχθείτε σαν έναν από εσάς. Θέλω να γίνω φίλος σας, ώστε να μάθω εύκολα τα ήθη και τα έθιμα της χώρας σας. Θέλω να γίνω σαν εσάς, να ζήσω όπως εσείς.

Σας ζητάω να είστε ευγενικοί και φιλικοί μεταξύ σας. Ο πόλεμος φέρνει μόνο δυστυχία.

Ιούλιος 2016

Η τεχνική του ρόλου στον τοίχο

Για την προσέγγιση του κειμένου του Σαρβάρ:

- Μια μαθήτρια σχεδίασε τον Σαρβάρ, όπως τον φαντάζεται, στον πίνακα. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην απεικόνισή του μοιάζει να σηκώνει το ένα πόδι για να βαδίσει, συμβολίζοντας την πορεία που έχει διανύσει και το μετέωρο βήμα του προς το μέλλον.
- Με μαύρο μαρκαδόρο έγραψαν τι θεωρούν ότι σκέφτεται ο ήρωάς μας.
- Με κόκκινο μαρκαδόρο έγραψαν τι σκέφτονται και τι λένε οι άλλοι γι' αυτόν.

Αποτίμηση

- ✓ Συμμετοχή όλων στη δραστηριότητα.
- ✓ Ενθουσιασμός: υπήρξαν κάποια παιδιά που σηκώθηκαν τρεις και τέσσερις φορές για να γράψουν.
- ✓ Υποστήριξαν με ζήλο ό,τι έγραψαν.
- ✓ Σχολίασαν εύστοχα και προσεκτικά ό,τι γράφηκε από τους άλλους.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ στον Σαρβάρ

- Κάθε μαθητής έγραψε ένα γράμμα στον Σαρβάρ. Η οδηγία ήταν να γράψουν ελεύθερα. Κατέθεσαν κυρίως συναισθήματα και συμβουλές.
- Έπειτα από πρόταση μιας μαθήτριας, τα κύρια σημεία από τις επιστολές αυτές συντέθηκαν σε ένα γράμμα που υπογράφηκε από όλους.

Το γράμμα των παιδιών

Καλλιθέα, 21/03/2019

Γεια σου, Σαρβάρ!

Είμαστε ένα τμήμα της Α΄ Λυκείου, μαθητές και μαθήτριες στο 1ο ΕΠΑΛ Σιβιτανιδείου. Διαβάσαμε την ιστορία σου μέσα στην τάξη. Είδαμε πως άφησες τη χώρα σου λόγω πολέμου, πως έπρεπε να φύγεις χωρίς τους αγαπημένους σου ανθρώπους. Δεν γνωρίζουμε πώς είναι να φεύγει κάποιος και να πηγαίνει κάπου αλλού αναγκαστικά, χωρίς να είναι δική του επιλογή. Καταλαβαίνουμε πως έχεις περάσει πολλά στη ζωή σου κι ας είσαι μόνο 16 χρονών. Στην πραγματικότητα, δεν μπορούμε καν να φανταστούμε πώς ένα παιδί 16 χρονών άντεξε να υποστεί όλα αυτά! Στη θέση σου θα τα είχαμε παρατήσει! Σε θαυμάζουμε που βρήκες τη δύναμη μέσα από τόσες δυσκολίες να τα καταφέρεις! Χαιρόμαστε που βρήκαμε την ευκαιρία να σου γράψουμε κάτι όλοι μαζί. Ο καθένας μας έχει κάτι να σου πει:

Μπράβο σου που ξέρεις να ράβεις! Εμένα δεν μου πολυαρέσει, γιατί κάθε φορά τρυπάω τα δάχτυλά μου!

Θα σου πρότεινα να πας σε ένα ΕΠΑΛ για να σπουδάσεις και να καταφέρεις αυτό που θέλεις!

Το γράμμα των παιδιών

Εύχομαι να γυρίσεις κάποια μέρα σπουδαίος και τρανός στην πατρίδα σου, να δεις την οικογένειά σου!

Σίγουρα θα κάνεις περήφανους τους γονείς σου και τα αδέλφια σου θα πάρουν από σένα το καλύτερο πρότυπο!

Μακάρι να καταφέρεις να βοηθήσεις τα αδέλφια σου!

Θα ήθελα να καταφέρεις εδώ όσα πράγματα δεν κατάφερες στην πατρίδα σου!

Δυστυχώς, εδώ στην Ελλάδα θα διακρίνεις αρκετές φορές τον ρατσισμό!

Πρέπει λοιπόν να είσαι πολύ δυνατός για να τον αντιμετωπίσεις! Ευτυχώς υπάρχουν κι εξαιρέσεις!

Η ζωή συνεχίζεται! Μην επηρεάζεσαι από τα αρνητικά σχόλια!

Δεν χρειάζεται να δώσεις σημασία στα άτομα που είναι ρατσιστές και κάνουν αρνητικά σχόλια για σένα! Εσύ ξέρεις ποιος είσαι πραγματικά και ποιος είναι ο σκοπός σου!

Να μάθεις καλά τα ελληνικά, για να μπορέσεις να επικοινωνήσεις!

Εύχομαι να μπορέσεις να σπουδάσεις αυτό που θέλεις και να σου δοθεί η ευκαιρία να έχεις ένα καλύτερο μέλλον στην Αυστρία!

Το γράμμα των παιδιών

Μακάρι να πάνε όλα καλά και να μη συναντήσεις στη ζωή σου άλλα εμπόδια! Καλή τύχη!

Πραγματικά σου εύχομαι από τα βάθη της καρδιάς μου να πετύχεις τους στόχους σου χωρίς κανένα πρόβλημα!

Εύχομαι να φτιάξεις μια καλύτερη ζωή!

Εύχομαι τα βάσανα που πέρασες κάποτε να σου βγουν σε καλό και να πετύχεις αυτό που πάντα ήθελες!

Να είσαι πάντα χαρούμενος!

Μην εγκαταλείψεις ποτέ τα όνειρά σου, ό,τι κι αν λέει ο κόσμος!

Εύχομαι να καταφέρεις ό,τι θες, γιατί σου αξίζει!

Εύχομαι να βρεις πολλούς καλούς φίλους!

Θα χαιρόμουν πολύ αν ήθελες να γνωριστούμε και να πάμε μαζί μια βόλτα! Θέλω να είσαι φίλος μου!

Τα λέμε! Να προσέχεις!

Με αγάπη και εκτίμηση

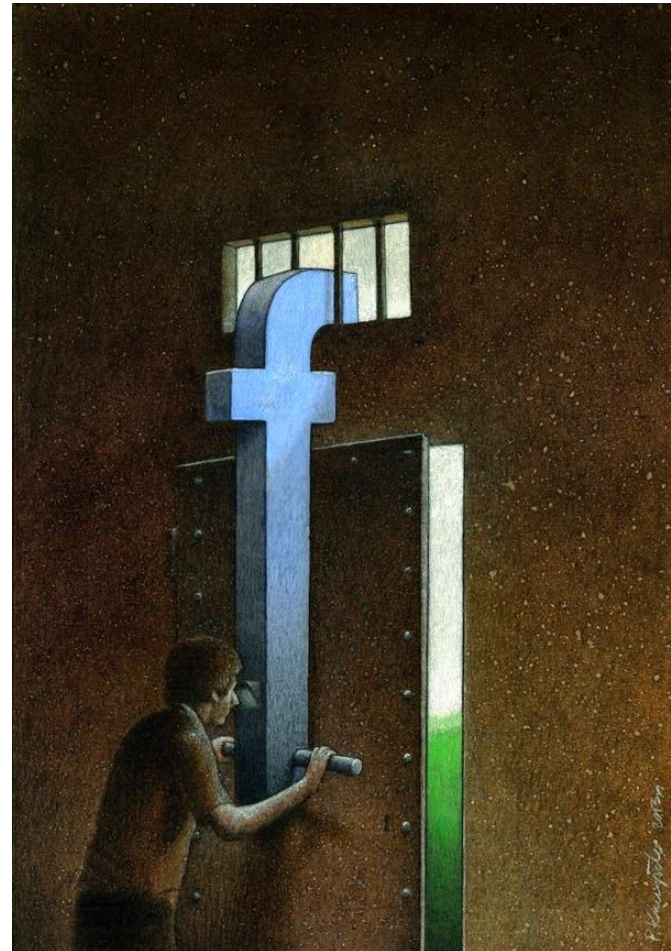
Αποτίμηση δειγμάτων γραφής

Τα παιδιά έγραψαν πολύ αυθόρμητα και πλούσια κείμενα, με ύφος προσωπικό, σχεδόν εξομολογητικό. Για παράδειγμα, ένας μαθητής αναφέρει: «Απορώ πώς άντεξες όχι τόσο να μην πηγαίνεις σχολείο, όσο να μην παίζεις μπάλα καθημερινά!»

Γενική αποτίμηση των εφαρμογών

- Οι μαθητές ανταποκρίθηκαν στον στόχο, δηλαδή να γράψουν. Μάλιστα, εμπλούτισαν την αρχική ιδέα με δικά τους στοιχεία.
- Παραδέχτηκαν ότι το γράμμα από έναν ανήλικο ασυνόδευτο πρόσφυγα τους συγκλόνισε, γιατί δεν είχαν ακούσει ξανά γι' αυτή την όψη της προσφυγιάς από την τηλεόραση!

Τα αποτελέσματα

- Παραγωγή γραπτού λόγου αβίαστα και κυρίως με χαρά.
- Ενθουσιασμός, ζήλος κατά την εφαρμογή.
- Δημιουργική επικοινωνία, συνεργασία, ανταλλαγή απόψεων για την τελική μορφή της ομαδικής επιστολής.
- Σημαντική συμβολή στο «δέσιμο» της ομάδας.

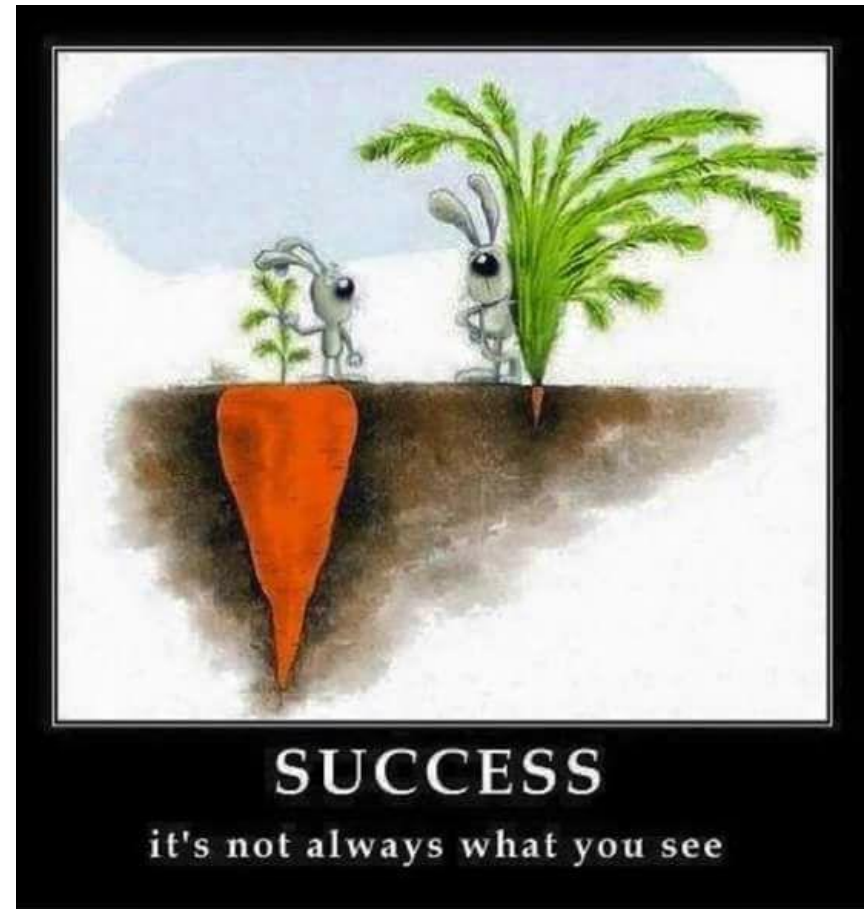
Συμπεράσματα

- Θετική η συμβολή εναλλακτικών προτάσεων στη διδασκαλία των Νέων Ελληνικών, όπως οι θεατρικές τεχνικές, γιατί εμπλέκει ενεργά τα παιδιά και δημιουργεί «βίωμα».
- Η δημιουργική γραφή απελευθερώνει τις πνευματικές δυνατότητες και γενικά το δυναμικό των μαθητών.

Κάποιες σκέψεις - Προτάσεις

- Είναι σημαντικό να τολμάμε ως εκπαιδευτικοί τη διαφορετική προσέγγιση, για να απεγκλωβίσουμε τα παιδιά από τη μηχανιστικού τύπου μάθηση.
- Τα οφέλη ενδεχομένως είναι αόρατα ή έστω απροσδιόριστα αρχικά, στο τέλος όμως δικαιώνονται οι προσπάθειες και επέρχεται βελτίωση που δεν μπορούσαμε καν να φανταστούμε.

Παραπομπές

- Βίντεο στο YouTube «Το δώρο» - Μια συγκινητική ταινία μικρού μήκους:

https://www.youtube.com/watch?v=bi-QL_iePNY

- Πρόγραμμα «Μονόλογοι από το Αιγαίο» από το Πανελλήνιο Δίκτυο για Το Θέατρο στην Εκπαίδευση:

<http://theatroedu.gr/el->

[gr/%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%AC%CE%BC%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CF%8C%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CE%B9%CE%B1%CF%80%CF%8C%CF%84%CE%BF%CE%B1%CE%B9%CE%B3%CE%B1%CE%AF%CE%BF.aspx](http://theatroedu.gr/%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%AC%CE%BC%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CF%8C%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CE%B9%CE%B1%CF%80%CF%8C%CF%84%CE%BF%CE%B1%CE%B9%CE%B3%CE%B1%CE%AF%CE%BF.aspx)

Παραπομπές

- Καρρά Α., *Θεατρικές τεχνικές στα Πολιτιστικά Προγράμματα*, Παρουσίαση σε Σεμινάριο Δ' Διεύθυνσης ΔΕ, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.slideshare.net/terracomputerata/ss-42891270>, 2014.
- Χατζηκυριάκου, Ε., *Μικρά Αγγλία: Όταν ο κινηματογράφος διαβάζει λογοτεχνία*, συνέδριο Ι.Ε.Π. - Α.Σ.Κ.Τ. «Τέχνη & Εκπαίδευση: Διδακτικές και Παιδαγωγικές προσεγγίσεις στο Σχολείο του 21ου αιώνα», Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών Ιδρύματος Ωνάση, 2014.
- Χατζηκυριάκου Ε., *Διδασκαλία ολόκληρου λογοτεχνικού έργου στη Γ' ΕΠΑ.Λ. με κλειδιά τις θεατρικές τεχνικές και τη δημιουργική γραφή*. Βιωματικό εργαστήριο στο συνέδριο «Οι τέχνες στο ελληνικό σχολείο: παρόν και μέλλον», Φιλοσοφική Σχολή ΕΚΠΑ, 2018.
- Χρονοπούλου Α., *Θεατρικές τεχνικές (επιμόρφωση φιλολόγων Δ' Αθήνας από τη σχολική σύμβουλο)*, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://users.sch.gr/achrono/wordpress/>, Διδακτικές και Παιδαγωγικές τεχνικές, 2014.

Σας ευχαριστώ !

